

РОЗДІЛ IV. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК У329(470+571):327.56(477)

Павло Лисянський,

доктор філософії з політичних наук, директор організації ГО «Інститут стратегічних досліджень та безпеки»,

ORCID ID: 0000-0003-3997-9335,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-02-243-259

**ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ РФ НА ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЕКСПАНСІОНІЗМУ РФ**

Діяльність політичних партій російської федерації на тимчасово окупованих територіях України з 2014 р. є важливим інструментом у реалізації російської політики експансіонізму. Ця діяльність не лише сприяє легітимізації російської окупації, але й впливає на політичну ситуацію в регіоні, підриваючи суверенітет України. Незважаючи на численні дослідження, питання залишається не досить вивченим із погляду комплексного аналізу механізмів, через які російські політичні партії впливають на місцеве населення та інтеграцію цих територій у російське політичне поле.

У статті досліджено історію й еволюцію діяльності політичних партій рф на тимчасово окупованих територіях України, визначено основні механізми залучення місцевого населення до їхньої діяльності, проаналізовано роль цих партій у процесі легітимізації окупації та розроблено рекомендації щодо протидії їх впливу.

У дослідженні застосовано історико-порівняльний аналіз, контент-аналіз, а також методи аксіологічного підходу для аналізу ціннісних орієнтацій, що впливають на діяльність політичних партій рф і їх взаємодію з місцевим населенням окупованих територій.

Установлено, що політичні партії рф на окупованих територіях України використовують комплекс соціально-економічних та політичних заходів для залучення місцевого населення до своєї діяльності. Вони є важливими агентами в процесі легітимізації російської окупації, формуючи нові політичні структури та впроваджуючи російське законодавство.

Діяльність політичних партій РФ на тимчасово окупованих територіях України є ключовим елементом російської політики експансіонізму, яка спрямована на інтеграцію цих регіонів у політичне поле росії. Для зміцнення українського суверенітету потрібно розробити та впровадити комплексну стратегію протидії цьому впливу. Рекомендації включають активізацію міжнародної підтримки, реформування місцевих політичних структур, посилення інформаційної політики, а також удосконалення правових механізмів, що дають змогу ефективніше захищати права громадян і протидіяти політичним маніпуляціям.

Ключові слова: політика інтеграції окупованих територій, пропаганда, економічний тиск, механізми російської експансії, стимулювання політичної активності населення.

Pavlo Lisyansky,

Director of the Organization, Institute for Strategic and Security Studies,
ORCID ID: 0000-0003-3997-9335

ACTIVITIES OF RUSSIAN POLITICAL PARTIES IN THE TEMPORARY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE AS AN TOOL OF RUSSIAN EXPANSIONISM

The activity of the political parties of the Russian Federation in the temporarily occupied territories of Ukraine since 2014 is an important tool in the implementation of the Russian policy of expansionism. This activity not only contributes to the legitimization of the Russian occupation, but also affects the political situation in the region, undermining the sovereignty of Ukraine. Despite numerous studies, the issue remains insufficiently studied from the point of view of a comprehensive analysis of the mechanisms through which Russian political parties influence the local population and the integration of these territories into the Russian political field.

To study the history and evolution of the activities of political parties of the Russian Federation in the temporarily occupied territories of Ukraine, to determine the main mechanisms of involving the local population in their activities, to analyze the role of these parties in the process of legitimizing the occupation and to develop recommendations for countering their influence.

Historical and comparative analysis, content analysis, as well as axiological approach methods are used in the study to analyze value orientations that influence the activity of political parties of the Russian Federation

and their interaction with the local population of the occupied territories. It has been established that political parties of the Russian Federation in the occupied territories of Ukraine use a complex of socio-economic and political measures to attract the local population to their activities. They act as important agents in the process of legitimizing the Russian occupation, forming new political structures and implementing Russian legislation.

The activity of political parties of the Russian Federation in the temporarily occupied territories of Ukraine is a key element of the Russian policy of expansionism, which is aimed at the integration of these regions into the political field of Russia. In order to strengthen Ukrainian sovereignty, it is necessary to develop and implement a comprehensive strategy to counteract this influence. Recommendations include intensifying international support, reforming local political structures, strengthening information policy, as well as improving legal mechanisms that will allow for more effective protection of citizens' rights and countering political manipulation.

Key words: integration policy of the occupied territories, propaganda, economic pressure, mechanisms of Russian expansion, stimulation of political activity of the population.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Із 2014 р., після анексії Криму та початку військових дій на сході України, російська федерація активно використовувала політичні партії як інструмент експансіонізму на тимчасово окупованих територіях України. Це включало як безпосередню діяльність російських партій, так і створення нових політичних структур на окупованих територіях, що були підконтрольні кремлю.

Ці партії стали важливим елементом у впровадженні політики інтеграції окупованих територій до політичного простору росії. Залучення місцевого населення до діяльності цих партій здійснювалося через пропаганду, економічний тиск і навіть погрози, що сприяло легітимізації окупації в очах місцевих жителів та міжнародної спільноти.

Проблема полягає в тому, що діяльність цих політичних структур суттєво підриває суверенітет України, а також ускладнює процес реінтеграції цих територій у політичне й соціальне поле України. Незважаючи на санкції та міжнародний тиск, вплив російських політичних партій на тимчасово окупованих територіях залишається значним. Отже, дослідження цього

питання є актуальним для розуміння механізмів російської експансії й розроблення ефективних стратегій протидії цим процесам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження, щодо діяльності політичних партій рф на тимчасово окупованих територіях України переважно зосереджено на таких аспектах, як політична легітимація окупаційної влади, використання партійних структур для інтеграції окупованих територій до політичного простору росії й вплив цих процесів на загальну стабільність регіону.

У своїх дослідженнях такі автори, як Ю. Остапець [1] та Д. Баштовий [2], детально розглядають, яким чином російські партії реалізують легітимацію влади на окупованих територіях Криму й Донбасу. Вони підкреслюють, що ці партії активно використовують механізми псевдовиборів і референдумів для створення видимості законності російської присутності в регіоні. Іванов зазначає, що такі дії мають на меті не лише легітимацію, але й зміцнення російського політичного впливу на окупованих територіях.

У роботах О. Бєдовської О. [3] та Л. Кожекіної [7] проаналізовано процеси інтеграції окупованих територій до політичного простору рф через діяльність політичних партій. Науковці підкреслюють, що «Єдина росія» та інші партії рф відіграють роль інструменту впливу на місцеві політичні структури, що дає змогу посилити контроль над цими територіями й перешкоджає будь-яким спробам відновлення їх суверенітету.

Важливим аспектом, розглянутим у дослідженнях Г. Хоружого [4], є роль російських політичних партій у реалізації експансіоністських планів рф. Акцентовано на тому, що через діяльність партій росія не лише контролює політичну ситуацію на окупованих територіях, але й використовує ці партії для зміцнення своєї присутності та впливу в інших пострадянських країнах.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що діяльність політичних партій рф на тимчасово окупованих територіях України є складним і багатогранним процесом, який потребує подальшого дослідження. Вітчизняні та зарубіжні науковці вже розглянули ключові аспекти цієї проблематики, проте залишаються певні прогалини, зокрема недостатньо досліджено вплив російських політичних партій на місцеве населення й довгострокові наслідки такої діяльності для регіональної стабільності. Виявлення цих аспектів дасть змогу краще зрозуміти роль політичних партій рф у контексті експансіоністських прагнень росії і їх вплив на окуповані території України.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз діяльності політичних партій російської федерації на тимчасово окупованих територіях України

в період із 2014 по 2024 рр., зокрема показати, що ці партії використовуються як інструмент утягування місцевих мешканців у політичне поле рф і впровадження російської політичної культури на окупованих територіях.

Завдання статті:

– дослідити історію та еволюцію діяльності політичних партій рф на тимчасово окупованих територіях України, починаючи з 2014 р.;

– визначити основні механізми, через які політичні партії рф залучають місцеве населення до своєї діяльності й впливають на політичну ситуацію в окупованих регіонах;

– проаналізувати роль політичних партій рф у процесі легітимізації російської окупації та інтеграції цих територій у політичне поле рф;

– розробити рекомендації щодо протидії впливу російських політичних партій на окупованих територіях і зміцнення українського суверенітету.

Методика дослідження. У дослідженні застосовано комплексний підхід, що поєднує кілька методів аналізу для всебічного вивчення діяльності політичних партій російської федерації на тимчасово окупованих територіях України. Основні методи дослідження включають:

– аналіз офіційних документів, заяв і публікацій політичних партій рф, що діють на окупованих територіях;

– порівняння діяльності політичних партій рф на різних окупованих територіях (Донецька та Луганська області, Крим) із метою виявлення подібностей і відмінностей у стратегіях та методах;

– аналіз результатів виборів, проведених на окупованих територіях, зокрема оцінювання участі місцевих партій і кандидатів, що підтримуються рф.

Цей багатосторонній підхід дає змогу отримати комплексне уявлення про методи та інструменти, які використовують політичні партії рф для зміцнення свого впливу на тимчасово окупованих територіях України.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Політичні партії в росії мають багату й складну історію, що відображає зміни в державній структурі та політичному ландшафті країни протягом останніх століть. Історія розвитку політичних партій у росії пов'язана з трансформаціями, які проходила країна від імперії до радянської республіки, а потім до сучасної федеративної держави. Кожному з цих етапів притаманні специфічні політичні структури, які вплинули на формування партійної системи.

Після розпаду СРСР у 1991 р. росія вступила в новий етап розвитку, який характеризувався переходом від однопартійної системи до

багатопартійності. Проте цей перехід був складним і супроводжувався значними політичними й економічними кризами.

У 1990-х роках у росії почали формуватися нові політичні партії, зокрема Ліберально-демократична партія росії («ЛДПР»), «КПРФ», «Єдина Росія» та інші. Із часом «Єдина Росія», створена у 2001 р., стала визначальною партією в російській політиці, фактично утвердивши систему керованої демократії, у якій опозиційні партії мають обмежений вплив на прийняття рішень [1].

На пострадянському етапі політичні партії Росії почали активно використовуватися як інструмент зовнішньополітичного впливу. Це проявляється, зокрема, через підтримку проросійських партій і рухів у сусідніх країнах, включаючи Україну, Білорусь, Молдову та інші пострадянські держави. Крім того, політичні партії росії стали важливим елементом у забезпеченні контролю над тимчасово окупованими територіями, де вони виступають як механізм легітимації російського впливу й пропаганди.

Сучасна росія продовжує використовувати свої політичні партії для просування експансіоністських цілей. Через підтримку прокремлівських рухів та організацій у сусідніх країнах, а також через залучення місцевих політичних еліт на тимчасово окупованих територіях росія намагається створити лояльні політичні структури, які сприятимуть просуванню її інтересів і легітимації окупації.

Діяльність російських політичних партій на тимчасово окупованих територіях України є частиною ширшої стратегії кремля щодо розширення свого впливу на пострадянському просторі. Російські політичні партії відіграють важливу роль у процесах легітимації окупації, контролю за політичним життям і створенні умов для інтеграції цих територій у коло російської політики та економіки. Нижче наведено огляд основних політичних партій, які з 2014 р. по 2022 р. брали активну участь у діяльності на окупованих територіях Луганської та Донецької областей (табл. 1).

Діяльність політичних партій на окупованих територіях Луганської та Донецької областей у період із 2014 по 2022 рр. була спрямована на зміцнення окупаційного режиму, підтримку проросійських наративів й інтеграцію цих територій у політичну та правову систему росії [5; 6].

«Мир Луганщині» активно просував ідею «русского мира» та необхідність інтеграції Луганщини з росією. Партія використовувала медіа, громадські заходи й інші канали для поширення проросійських ідей серед населення. Вона співпрацювала з окупаційними адміністраціями, підтримувала їх рішення та сприяла формуванню органів місцевого

Таблиця 1

Основні політичні партії рф, які беруть участь у діяльності на окупованих територіях

Політична партія	Основні завдання на окупованих територіях	Інструменти впливу	Вплив на місцеве населення
1	2	3	4
«Мир Луганщині»	Легітимація окупації; контроль за політичним життям; Інтеграція в рф	Організація «виборів»; підтримка місцевих політичних структур; пропаганда	Формування лояльних місцевих еліт; підвищення проросійських настроїв
«Економічний союз»	Підтримка проросійських рухів; інтеграція територій до рф	Пропаганда; організація гуманітарної допомоги	Посилення націоналістичних настроїв; зміцнення проросійської ідеології
«Комуністична партія ЛНР»	Легітимація окупації; підтримка комуністичних осередків	Пропаганда; організація «референдумів»	Підтримка ідеї «відновлення історичної справедливості»; зміцнення проросійських настроїв
«Донецька республіка»	Легітимація окупації; підтримка місцевих організацій	Гуманітарна допомога; співпраця з іншими проросійськими силами	Підвищення соціальної підтримки проросійських сил; формування лояльних місцевих еліт

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4
«Вільний Донбас»	Контроль за політичним життям; «Державне будівництво»	Пропаганда; формування місцевих еліт; залучення молоді	Зміцнення місцевих політичних структур, лояльних до РФ; посилення контролю за місцевим населенням

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 5; 7; 10; 11; 12; 13].

самоврядування, підконтрольних росії. Як частина своєї діяльності, партія організувала соціальні ініціативи, зокрема гуманітарну допомогу, для зміцнення своєї позиції серед місцевих жителів і створення ілюзії турботи про населення [13].

Партія «Економічний союз» виступала за економічну інтеграцію окупованих територій із росією, підтримувала ідею економічної автономії від України та співпрацю з російськими підприємствами.

«Економічний союз» виступав за створення й підтримку економічних структур, які підпорядковуються окупаційній владі. Партія намагалася залучити російські інвестиції у регіон, представляючи це як засіб для покращення економічного стану території, хоча ці зусилля часто були радше символічними, ніж реально ефективними.

«Комуністична партія ЛНР» застосовувала риторику радянського періоду, щоб виправдати російську окупацію та залучити старше покоління до підтримки окупаційного режиму. Ідеї соціалізму й ностальгії за СРСР були основою ідеології партії. Партія активно підтримувала окупаційний режим, займаючись агітацією та пропагандою серед місцевого населення. Вона брала участь у проведенні псевдовиборів й інших заходах, які сприяли легітимізації окупаційної влади.

«Донецька республіка» стала провідною партією на окупованих територіях Донецької області, тісно співпрацюючи з російськими кураторами та забезпечуючи політичну стабільність для окупаційного режиму. Партія активно займалася пропагандою, спрямованою на виправдання окупації та демонізацію України. Вона використовувала медіа й інші канали для формування підтримки серед місцевого населення.

«Вільний Донбас» був заснований як альтернативна партія, щоб створити ілюзію політичного плюралізму на окупованих територіях. Однак на практиці вона також підтримувала окупаційний режим і співпрацювала з партією «Донецька республіка». Партія займалася агітацією серед населення, особливо в сільських районах, пропагуючи ідеї автономії від України та інтеграції з росією.

Діяльність цих політичних партій на окупованих територіях Луганської й Донецької областей була спрямована на зміцнення російського впливу, легітимізацію окупаційного режиму та забезпечення контролю над місцевим населенням. Вони виконували функцію політичних інструментів, спрямованих на інтеграцію цих територій у російське політичне й правове поле, водночас сприяючи репресіям проти проукраїнських налаштованих громадян та зміцненню проросійської ідеології.

До лютого 2022 р. комуністичні партії ЛНР і ДНР функціонували як окремі політичні організації, які використовували радянську риторіку для підтримки окупаційного режиму та мобілізації населення. Однак після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну ці партії були поглинуті комуністичною партією російської федерації («КПРФ»). Це інтегрування дало змогу росії посилити свій контроль над політичним життям на окупованих територіях, а також уніфікувати ідеологічний вплив під загальним комуністичним знаменом, що символізувало повну політичну залежність цих територій від москви.

Інші партії, такі як «Мир Луганщині», «Економічний союз», «Донецька республіка» та «Вільний Донбас», також зазнали суттєвих трансформацій після лютого 2022 р. Усі вони були поглинуті «Єдиною росією» – головною правлячою партією в росії, що символізувало повне підпорядкування окупованих територій російській політичній системі. Інтеграція цих партій до «Єдиної росії» означала фактичне знищення будь-якої політичної автономії на цих територіях, а також посилення контролю кремля над всіма аспектами політичного і суспільного життя [12].

Ще у 2021 р. «Єдина росія» почала реалізовувати стратегію посилення свого впливу на окупованих територіях шляхом співпраці з місцевими політичними утвореннями, такими як «Мир Луганщині», «Донецька республіка», «Вільний Донбас» й інші. Ця співпраця полягала в підтримці місцевих виборів, організації пропагандистських заходів і поступовій інтеграції цих організацій у структури «Єдиної росії».

Після лютого 2022 р. цей процес набрав масштабів і всі місцеві політичні партії, крім комуністичних партій ЛНР і ДНР, були остаточно поглинуті «Єдиною росією». Цей крок став завершенням багаторічного

процесу інтеграції, спрямованого на повне підпорядкування окупованих територій російській політичній системі. Представники цієї партії брали участь у розробці нормативних актів, які визначали структуру й повноваження так званих «державних органів» «ЛНР» і «ДНР», зокрема у сферах адміністративного управління, економічного регулювання та забезпечення безпеки [7].

У 2021 р. на територіях так званих «ЛНР» (Луганської народної республіки) і «ДНР» (Донецької народної республіки) проведено вибори до державної думи російської федерації. Це стало важливим моментом у процесі інтеграції окупованих територій до політичної системи росії. Фактично це був перший випадок, коли громадяни України, які проживають на окупованих територіях, брали участь у виборах до російського парламенту.

Проведення виборів до Державної думи рф у «ЛНР» і «ДНР» у 2021 р. було грубим порушенням Мінських домовленостей, які передбачали мирне врегулювання конфлікту та інтеграцію цих територій до правового поля України. Мінські домовленості містили положення про необхідність проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства й під наглядом міжнародних спостерігачів, але не передбачали жодних виборів, які б могли підкріплювати інтеграцію окупованих територій у склад рф.

Вибори на окупованих територіях були організовані під патронатом «Єдиної росії», що знову ж таки свідчить про зростання впливу цієї партії на регіон до початку повномасштабної агресії росії в лютому 2022 р. Влада так званих «ЛНР» і «ДНР» забезпечила жителям цих територій можливість отримання російських паспортів, що дало їм право голосувати на виборах до Держдуми. Програма масової роздачі російських паспортів була частиною стратегічного плану Москви щодо поступового поглинання цих територій і їх інтеграції в російське політичне поле.

Проведення виборів у «ЛНР» і «ДНР» викликало критику з боку міжнародної спільноти. Європейський Союз, Сполучені Штати Америки й інші країни заявили про невизнання результатів цих виборів, указуючи на те, що вони є прямим порушенням міжнародного права й Мінських домовленостей. Крім того, такі дії посилили напруженість у регіоні та підірвали будь-які можливості для мирного врегулювання конфлікту на основі діалогу.

Після лютого 2022 р. російська влада зруйнувала залишки політичної автономії на окупованих територіях Луганської та Донецької областей шляхом інтеграції місцевих політичних партій до російських політичних

структур. Поглинання комуністичних партій ЛНР і ДНР КПРФ, а інших партій – «Єдиною росією» свідчить про повне підпорядкування цих територій російським інтересам і закріплення їх статусу як інтегрованих елементів політичної системи росії. Ці зміни також відобразили загальну стратегію кремля щодо поступової ліквідації будь-яких ознак незалежного політичного життя на окупованих територіях, перетворюючи їх на повністю контрольовані адміністративні одиниці росії [11].

Отже, діяльність російських політичних партій на окупованих територіях Луганської та Донецької областей була не лише складовою частиною політичного контролю, але й стала важливим допоміжним чинником у підготовці до масштабної військової агресії, яка розпочалася в лютому 2022 р.

Ці партії відіграли ключову роль у створенні правової основи для функціонування окупаційних адміністрацій, що дало змогу росії посилити свій контроль над регіоном. Завдяки їхній діяльності впроваджено численні законодавчі акти, які забезпечили безперешкодне функціонування окупаційних структур і підготовку населення до інтеграції в російський правовий простір.

Особливо відзначимо роль цих партій у проведенні примусової паспортизації місцевого населення, що стало одним із ключових інструментів зросійщення й підготовки до майбутнього включення територій до складу російської федерації. Це дало змогу не лише легітимізувати присутність росії, але й забезпечити більш прямий контроль над населенням через нав'язування російського громадянства.

Отже, політична діяльність російських партій на окупованих територіях не лише забезпечувала функціонування окупаційних адміністрацій, але й сприяла створенню умов для подальшої військової агресії й поглиблення окупації.

Протидія впливу російських політичних партій на тимчасово окупованих територіях України є ключовим завданням у контексті збереження національного суверенітету та забезпечення територіальної цілісності держави. З огляду на активне застосування росією політичних партій як засобу для поширення свого впливу і легітимізації окупаційного режиму, Україна повинна розробити ефективні стратегії протидії цьому впливу. Враховуючи, що окупація супроводжується систематичним порушенням прав людини, пропагандою та підривом української державності, маємо застосовувати комплексний підхід, що включає інформаційні, правові, дипломатичні, економічні та культурні заходи. Саме такі кроки можуть сприяти зменшенню російського впливу та зміцненню української присутності на окупованих територіях (табл. 2).

Таблиця 2

Рекомендації щодо протидії впливу російських політичних партій на окупованих територіях і зміцнення українського суверенітету

Сфера впливу	Рекомендації	Очікуваний результат
1	2	3
Законодавча сфера	<p>1. Унесення змін до законодавства України щодо посилення відповідальності за колабораціонізм та підтримку діяльності іноземних політичних партій на окупованих територіях;</p> <p>2. Розроблення та впровадження нормативних актів, що забороняють діяльність політичних партій, пов'язаних із державами-агресорами</p>	<p>Зниження активності російських політичних партій на окупованих територіях;</p> <p>підвищення правової захищеності українського суверенітету</p>
Інформаційна безпека	<p>1. Посилення інформаційної політики, спрямованої на протидію російській пропаганді на окупованих територіях;</p> <p>2. Створення та поширення контенту, що підкреслює українські національні цінності та засуджує діяльність окупаційних сил</p>	<p>Зменшення впливу російської пропаганди;</p> <p>підвищення рівня національної свідомості населення на окупованих територіях</p>
Політична та громадянська активність	<p>1. Стимулювання активної участі громадян у політичному житті України, зокрема на звільнених територіях;</p>	<p>Збільшення рівня громадянської активності;</p>

Закінчення таблиці 2

1	2	3
	2. Підтримка та розвиток проукраїнських громадських організацій та ініціатив	створення проукраїнського політичного середовища на звільнених територіях
Міжнародна співпраця	1. Розширення співпраці з міжнародними організаціями для визнання російських політичних партій на окупованих територіях як незаконних; 2. Лобіювання міжнародних санкцій проти осіб та структур, що підтримують діяльність російських політичних партій на окупованих територіях	Міжнародна ізоляція і тиск на російські політичні партії; посилення позицій України на міжнародній арені
Економічні санкції та правові заходи	1. Упровадження санкцій проти підприємств й осіб, які фінансують або підтримують діяльність російських політичних партій на окупованих територіях; 2. Активне використання міжнародних юридичних механізмів для притягнення до відповідальності порушників українського суверенітету	Економічне послаблення структур, що підтримують окупацію; підвищення відповідальності за порушення українського суверенітету

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 5; 7; 10].

Отже, результати цього дослідження підтверджують важливість комплексного підходу до протидії впливу російських політичних партій на окупованих територіях і необхідність активізації заходів щодо зміцнення українського суверенітету.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті проведено детальне дослідження діяльності політичних партій російської федерації на тимчасово окупованих територіях України з 2014 р. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Із початком окупації Криму та частини Донбасу у 2014 р. політичні партії рф почали активно діяти на цих територіях, використовуючи їх як інструменти для зміцнення окупаційної влади. Їхня діяльність еволюціонувала від простого засобу пропаганди до більш складної системи, що включає політичну, соціальну, економічну та культурну інтеграцію окупованих територій до політичного поля російської федерації;

2. Політичні партії рф застосовують широкий спектр механізмів для залучення місцевого населення до своєї діяльності, включаючи пропаганду, економічні стимули, створення мереж підтримки та соціальну мобілізацію. Особливо активно використовуються соціально-економічні заходи, спрямовані на забезпечення підтримки місцевого населення через надання матеріальної допомоги, а також обіцянки покращення умов життя на окупованих територіях;

3. Політичні партії рф відіграють ключову роль у процесі легітимізації окупації, використовуючи виборчі процеси, референдуми й інші політичні механізми для підтвердження «правомірності» інтеграції окупованих територій до складу росії. Їхня діяльність спрямована на зміцнення окупаційного режиму та створення видимості підтримки населенням цих територій російської влади;

4. На основі проведеного дослідження розроблено рекомендації щодо протидії впливу російських політичних партій на окупованих територіях. Зокрема, рекомендовано посилення законодавчої бази України щодо протидії колабораціонізму, зміцнення інформаційної безпеки, стимулювання політичної активності населення на звільнених територіях та активізації міжнародної співпраці для ізоляції й притягнення до відповідальності російських політичних партій, що діють на окупованих територіях.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на аналізі довгострокових політичних наслідків діяльності російських політичних партій на окупованих територіях України, зокрема того, як їхня діяльність

впливає на внутрішню політичну стабільність, формування ідентичності та демократичні процеси в регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Остапеч, Ю. (2009). Еволюція партійної системи Росії: від автоматизованої системи до системи з домінуючою. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*, вип. 13, с. 128–138. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9017/1/%D0%95%D0%92%D0%9E%D0%9B%D0%AE%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%A1%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%87.pdf>
2. Баштовий, Д. (2023). Театр абсурду. Як і для чого Росія проводить «вибори» на окупованих територіях. LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2023/09/09/574010_teatr_ab-surdu_yak_i_chogo_rosiya.html/
3. Бедовська, О. (2023). Ілюзія демократії: як Росія просувала псевдовибори на ТОТ у телеграмі. Оpora.ua. URL: https://opora.ua.org/polit_ad/ilyuziya-demokratiyi-yak-rosiya-prosuvala-psevdovibori-na-tot-u-telegrami-24922
4. Хоружий, Г. (2016). Російська пропаганда як складова «гібридної війни». *Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ»*, № 4. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1392>
5. Як працюють російські пропагандистські медіа на ТОТ України і хто за ними наглядає: дослідження (2024). URL: <https://texty.org.ua/fragments/112640/yak-pracyuyut-rosijski-propahandystski-zmi-na-tymchasovo-okupovanyh-terytoriyah-ukrayiny-doslidzhennya>
6. Горбик, Р., Дуцик, Д., Шалайський, С. (2023). Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни. Аналітичний звіт. ГО «Український інститут медіа та комунікації», 66 с. URL: https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_-Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration-UA.pdf
7. Кожекіна, Л. (2023). Фонд культурних/пропагандистських ініціатив: як Росія використовує культуру для війни. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/fond-kulturnih-propagandistskih-iniciativ-yak-rosiya-vikoristovuye-kulturu-dlya-viyni-300739/>
8. Спам, реклама, фейки. Як російська пропаганда атакує українців у соцмережах (2024). Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3816655-spam-reklama-fejki-ak-rosijska-propaganda-atakuje-ukrainciv-u-socmerezah.html>
9. Стійкість та згуртованість українського суспільства під час війни (2024). *Періодичний звіт на основі моніторингових матеріалів з обраних регіонів України*, вип. 10, січень–березень 2024 р. Український незалежний центр політичних досліджень. Київ, 37 с.
10. Нагорний, Д. Окупанти змушують військових РФ голосувати, щоб підвищити явку виборців на ТОТ Запорізької області – ЦНС. Суспільне Запоріжжя. URL: <https://suspilne.media/zaporizhzhia/697350-okupanti-zmusuut-vijskovih-rf-golosuvati-sob-pidvisiti-avku-viborciv-na-tot-zaporizkoi-oblasti-cns/>
11. Вибори РФ на окупованих територіях. Аналітичний звіт. Інститут стратегічних досліджень безпеки, 2022, 28 с.

12. Політична окупація ОРДЛО. Аналітичний звіт. Інститут стратегічних досліджень безпеки, 2021, 39 с.

13. Діяльність партій РФ на тимчасово окупованих територіях України. Аналітичний звіт. Інститут стратегічних досліджень безпеки, 2022, 55 с.

REFERENCES

1. Ostapets, Yu. (2009). Evoliutsiia partiinoi systemy Rosii: vid avtomatyzovanoi systemy do systemy z dominuiuchoiu partiieiu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia [The evolution of Russia's party system: from an automated system to a system with a dominant party]: Politolohiia, Sotsiolohiia, Filosofiia*, vyp. 13, p. 128–138. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9017/1/%D0%95%D0%92%D0%9E%D0%9B%D0%AE%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%A1%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%87.pdf> (in Ukrainian).

2. Bashtovyi, D. (2023). Teatr absurdu. Yak i dlia choho Rosiia provodyt «vybory» na okupovanykh terytoriiakh [Theater of the Absurd. How and why does Russia hold «elections» in the occupied territories.]. LV.ua. URL: https://lb.ua/society/2023/09/09/574010_tetr_absurdu_yak_i_chogo_rosiya.html (in Ukrainian).

3. Biedovska, O. (2023). Iliuziia demokratii: yak Rosiia prosuvala psevdovybory na TOT u telehrami [The Illusion of Democracy: How Russia Promoted Fake Elections on TOT in Telegram]. Opora.ua. URL: https://oporaua.org/polit_ad/ilyuziia-demokratii-yak-rosiya-prosuvala-psevdovybory-na-tot-u-telehrami-24922 (in Ukrainian).

4. Khoruzhyi, H. (2016). Rosiiska propahanda yak skladova «hibrydnoi viiny». *Ukrainskyi naukovyi zhurnal «OSVITA REHIONU»*, № 4. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1392> (in Ukrainian).

5. Yak pratsiuiut rosiiski propahandystski media na TOT Ukrainy i khto za nymy nahliadaie, - doslidzhennia [How the Russian propaganda media work on the TOT of Ukraine and who supervises them - a study] (2024). URL: <https://texty.org.ua/fragments/112640/yak-pracyuyut-rosijski-propahandystski-zmi-na-tymchasovo-okupovanyh-terytoriyah-ukrayiny-doslidzhennia> (in Ukrainian).

6. Horbyk, R., Dutsyk, D., Shalaiskyi, S. (2023). Efektyvnist protydii rosiiskii dezinformatsii v Ukraini v umovakh povnomasshtabnoi viiny [The effectiveness of countering Russian disinformation in Ukraine in conditions of full-scale war.]. *Analitichnyi zvit. HO «Ukrainskyi instytut media ta komunikatsii»*, 66 p. URL: https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_-Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration_UA.pdf (in Ukrainian).

7. Kozhekina, L. (2023). Fond kulturnykh/propahandystskykh initsiatyv: yak Rosiia vykorystovuie kulturu dlia viiny [Foundation for Cultural/Propaganda Initiatives: How Russia Uses Culture for War]. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/fond-kulturnih-propagandistskih-iniciativ-yak-rosiya-vikoristovuye-kulturu-dlya-viyni-300739/> (in Ukrainian).

8. Spam, reklama, feiky. Yak rosiiska propahanda atakuie ukraintsiv u sotsmerezakh (2024). Tsentr stratehichnykh komunikatsii ta informatsiinoi bezpeky [Spam, advertising, fakes. How Russian propaganda attacks Ukrainians in social networks]. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3816655-spam-reklama-fejki-ak-rosijska-propaganda-atakuie-ukraintsiv-u-socmerezah.html> (in Ukrainian).

9. Stiikest ta zghurtovanist ukrainskoho suspilstva pid chas viiny [Stability and cohesion of Ukrainian society during the war (2024)] (2024). Periodychnyi zvit na osnovi monitorynhovykh materialiv z obranykh rehioniv Ukrainy, vyp. 10, Sichen–Berezen 2024 roku. Ukrainskyi nezalezhnyi tsentr politychnykh doslidzhen. Kyiv, 37 p. (in Ukrainian).

10. Nahorni, D. Okupanty zmushuiut viiskovykh RF holosuvaty, shchob pidvyshchyty yavku vybortsiv na TOT Zaporizkoi oblasti – TsNS [The occupiers are forcing the Russian military to vote in order to increase voter turnout at the National Elections Committee of the Zaporizhzhia Region – the National People's Congress]. Suspilne Zaporizhzhia. URL: <https://suspilne.media/zaporizhzhia/697350-okupanti-zmusuut-vijskovih-rf-golosuvati-sob-pidvisiti-avku-viborciv-na-tot-zaporizkoi-oblasti-cns/> (in Ukrainian).

11. Vybory RF na okupovanykh terytoriiakh (2022). [Elections of the Russian Federation in the occupied territories. Anaditychnyi zvit]. Instytut stratehichnykh doslidzhen bezpeky. 28 p. (in Russian).

12. Politychna okupatsiia ORDLO (2021). [Political occupation of ORDLO]. Anaditychnyi zvit. Instytut stratehichnykh doslidzhen bezpeky. 39 p. (in Russian).

13. Diialnist partii RF na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh Ukrainy (2022). Anaditychnyi zvit. Instytut stratehichnykh doslidzhen bezpeky [Activities of the parties of the Russian Federation in the temporarily occupied territories of Ukraine]. 55 p. (in Russian).

Матеріал надійшов до редакції 11.06.2024 р.

УДК 323.1(477):355.48(477:470)

Наталія Ротар,

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри політології та державного управління,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

ORCID ID: 0000-0002-6430-3460,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-02-259-287

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Здійснене дослідження особливостей процесу інституціоналізації національного спротиву громадян України в умовах російсько-української війни довело сформованість інституційної матриці національного